

העזולה מהסוגיא



מנחות סד. – סט:

פרשת ויקרא ה'תשפ"ו

דף סד

א. דיני מנחת העומר:

- כמות השעורים שקצרו למנחת העומר:
 - לרבי ישמעאל:
 - ביום חול - חמש סאין.
 - בשבת - שלא סאין.
 - לחכמים - שלש סאין^א.
 - צורת קצירת השעורים למנחת העומר:
 - לרבי חנינא סגן הכהנים:
 - ביום חול - שלש קוצרים, שלש מגלים, ושלש קופות^ב.
 - בשבת - קוצר אחד מגל אחד וקופה אחת.
 - לחכמים - שלש קוצרים, שלש מגלים, ושלש קופות.
 - המקום שבו קוצרים את השעורים - לכתחילה מביאים מהמקום שקרוב לירושלים, ובאופן שבמקום שקרוב לירושלים לא ביכרו השעורים אפשר להביא את העומר מכל מקום^ג.

ב. דיני הפשטת קרבנות בשבת:

- קרבן פסח באופן שערב פסח חל בשבת:
 - לרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה - מפשיטים את הפסח עד החזה.

הערות

- א הגמ' מבארת שחכמים סוברים שבשביל שיהיה עשרון מובחר צריך לקצור שלש סאין, ולכן בין בשבת ובין בחול קוצרים שלש סאין, ורבי ישמעאל סובר שבאופן שקוצרים חמש סאין ומנפים קצת יוצא סולת מובחרת ביותר, ובאופן שקוצרים שלש סאין ומנפים הרבה פעמים יוצא סולת קצת פחות מובחרת שהיא כשרה לכתחילה, ולכן ביום חול קוצרים חמש סאין ובכך יוצא סולת מובחרת ביותר, אמנם בשבת צריך לקצור שלש סאין ולנפות אותם פעמים רבות משום שבכך ממועט בכל המלאכות עד הניפוץ, ולא קוצרים חמש סאין ומנפים פעמים מועטות משום שבכך מרבה במלאכות רבות עד הניפוץ.
- ב רש"י מבאר שהטעם שקוצרים בשלש קוצרים ובשלש מגלים משום שעל ידי כך יתפרסם הדבר יותר, להוציא מדעת הצדוקים שסוברים שכוונת התורה 'ממחרת השבת' הוא במוצאי שבת בראשית, אלא הכוונה למוצאי יום טוב ראשון של פסח.
- ג הגמ' בתירוץ הראשון מבארת שהטעם שלכתחילה מביאים מהמקום שקרוב לירושלים דכתיב 'כרמל' ודורשים שהתבואה צריכה להיות רכה ומתמללת ביד ואם יביאו ממקום רחוק התבואה תהיה קשה מחמת הרוח, והגמ' בתירוץ השני מבארת שהטעם לכך משום ש'אין מעבירין על המצוות'.

לקבלת העלון או שליחת הערות: B0527147396@gmail.com

○ לחכמים - מפשיטים את הפסח כולו.

● שאר הקרבנות שקרבים בשבת:

○ לתירוץ הראשון והשני של תוס' - נחלקו רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה וחכמים.

○ לתירוץ השלישי של תוס' - מפשיטים את הקרבן עד החזה.^ד

ג. דיני חילול שבת לצורך פיקוח נפש:

● באופן שיש חולה שצריך גרוגרת אחת ועשרה בני אדם הלכו להביא גרוגרת - כולם פטורים כיון שהתכוונו למצוה.

● באופן שיש חולה שצריך שתי גרוגרות ויש על העיץ שתי גרוגרות שמחוברות בשתי עוקצין ושלש גרוגרות שמחוברות בעוקץ אחד - צריך להביא לחולה את השלש גרוגרות שמחוברות לעוקץ אחד.

● באופן שאדם שהתכוון לצוד דגים בשבת והעלה דגים ותינוק:

○ לרבא - חייב משום שהולכים אחר המחשבה ולא התכוון להציל את התינוק.

○ לרבה:

■ לתירוץ הראשון של הגמ':

● באופן ששמע שטבע תינוק - פטור משום שהולכים אחר המחשבה והתכוון גם להציל את התינוק.

● באופן שלא שמע שטבע תינוק - חייב משום שהולכים אחר המחשבה ולא התכוון להציל את התינוק.

■ לתירוץ השני של הגמ' - פטור משום שהולכים אחר המעשה שהציל את התינוק.

ד. דין חיוב חטאת באופן שהיה צריך לשחוט בשבת בהמה אחת לקרבן ציבור ושחט שתי בהמות:

● לרבה:

○ באופן ששחט בהמה שמינה ולאחר מכן שחט בהמה כחושה - חייב.

○ באופן ששחט בהמה כחושה ולאחר מכן שחט בהמה שמינה - פטור.

○ באופן ששחט בהמה שהייתה נראית שמינה ונמצאת כחושה בבני מעים ולאחר מכן שחט בהמה שמינה:

■ לפי הצד שהולכים אחר המחשבה - חייב כיון שהיה סבור שהבהמה הראשונה שמינה.

■ לפי הצד שהולכים אחר המעשה - פטור כיון שהבהמה הראשונה היא כחושה.

● לרבי אמי:

○ לתירוץ הראשון של הגמ' - סובר רבא.

○ לתירוץ השני של הגמ' - חייב.^ה

ה. דין ריבוי בשיעורים:

● ביום טוב - מותר, ולכן מותר לאדם שצריך לבשל חתיכה של בשר למלאות את כל הסיר בבשר ולבשלו.

● בשבת:

○ לתירוץ הראשון בתוס':

■ באופן שהריבוי בשיעורים נעשה על ידי ישראל - אסור.

■ באופן שהריבוי בשיעורים נעשה על ידי גוי - מותר.

○ לתירוץ השני בתוס' (על ידי ישראל):

■ באופן שהריבוי בשיעורים נעשה לצורך מילה - מותר משום שרבנן לא גזרו באופן זה כיון שמילה דוחה שבת.

הערות

ד תוס' בתירוץ השלישי מבארים שרק בקרבן פסח רבנן התירו להפשיט את הפסח כולו משום שאם לא יפשיטוהו כולו יש חשש שיתקלקל הבשר, ועיקר הקרבן עומד לאכילה, אבל בשאר הקרבנות שלא שייך טעם זה רבנן מודים שמפשיטים את הקרבן עד החזה.

ה בדברי הגמ' מבואר שבאופן ששחט בהמה שמינה אסור לחזור ולשחוט בהמה אחרת כחושה ולכן באופן שעבר ושחט חייב, והגמ' מוסיפה שאפילו באופן שלאחר השחיטה נשפך הדם של הבהמה הראשונה וזרקו את הדם של הבהמה שניה והתכפרו בה חייב השוחט כיון שבשעת השחיטה לא היה צריך לשחוט בהמה זו.

הגמ' מוסיפה שרבי אמי לפי התירוץ השני סובר שבאופן ששחט בהמה כחושה בשבת אסור לחזור ולשחוט בהמה אחרת שמינה בשביל שהקרבן יהיה מהודר ולכן באופן שעבר ושחט בהמה אחרת חייב, אמנם רבי אמי לפי התירוץ הראשון ורבה סוברים שבאופן ששחט בהמה כחושה בשבת מותר לכתחילה לחזור ולשחוט בהמה אחרת שמינה בשביל שהקרבן יהיה מהודר, והגמ' מוסיפה שבאופן שהבהמה הראשונה הייתה נראית שמינה ונמצאת חושבה בבני מעיים ועבר ושחט בהמה אחרת שמינה לפי הצד שהולכים אחר המחשבה חייב כיון שהיה סבור שהבהמה הראשונה שמינה ואין היתר לשחוט את הבהמה השניה, ולפי הצד שהולכים אחר המעשה פטור כיון שהבהמה הראשונה הייתה כחושה.

דף סה - סו

1. דיני מנחת העומר:

- זמן מנחת העומר - קצירת העומר נעשית בליל ט"ז ניסן, והבאת העומר נעשית ביום ט"ז בניסן.
- כריכת השעורים במחור - בערב יום טוב שלוחי בית דין היו כורכים את השעורים במחור כדי שיהיה קל לקצור.
- פרסום הקצירה - כל העיירות שמסביב למקום הקצירה מתכנסים למקום הקצירה כדי לפרסם את הקצירה.
- השאלות שהקוצר שואל לפני הקצירה:
 - 'בא השמש' והקהל עונים 'הן' וחוזרים על השאלה והתשובה שלש פעמים.
 - 'מגל זו' והקהל עונים 'הן' וחוזרים על השאלה והתשובה שלש פעמים.
 - 'קופה זו' והקהל עונים 'הן' וחוזרים על השאלה והתשובה שלש פעמים.
 - בשבת מוסיפים 'שבת זו' והקהל עונים 'הן' וחוזרים על השאלה והתשובה שלש פעמים.
 - בשבת מוסיפים 'אקצור' והקהל עונים 'קצור' וחוזרים על השאלה והתשובה שלש פעמים.
- הפרדת הגרעינים של השעורים והבהוב השעורים:
 - לרבי מאיר - היו מהבהבין את השבלים עם הגרעינים של השעורים ולאחר מכן היו מפרידים את הגרעינים מהשבלים.
 - לחכמים - היו מפרידים את הגרעינים מהשבלים ולאחר מכן היו מהבהבין את השבלים בתוך כלי שנקרא 'אבוב' ולאחר מכן היו שוטחים את הגרעינים בעזרה כדי שיתייבשו.

הערות

1 הברייתא מבארת שדורשים מהפסוק 'וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימת תהינה' שצריך להביא את העומר ביום, ודורשים מהפסוק 'מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבועות' שצריך לספור ספירת העומר לאחר קצירת העומר, וכיון שספירת העומר נעשית בלילה ולא ביום דכתיב 'שבע שבתות תמימת תהינה' על כרחך שצריך לקצור את העומר בלילה ולאחר מכן לספור ספירת העומר.

הברייתא מבארת שכוונת הפסוק 'ממחרת השבת' הוא למחרת יום טוב הראשון של פסח שהוא ט"ז ניסן, ונחלקו התנאים מהו המקור שאין הכוונה למוצאי שבת בראשית וכפי שסברו הצדוקים, ורבי יוחנן בן זכאי מבאר שיש פסוק ספירת העומר היא 'שבע שבתות תמימת תהינה' ויש פסוק ספירת העומר 'חמישים יום' ולכן מוכח שלפעמים מתחילים לספור ספירת העומר ביום ראשון וסופרים שבע שבועות שלמים ולפעמים מתחילים לספור ספירת העומר באמצע השבוע ולא סופרים שבע שבועות שלמים אלא חמישים יום, ורבי ישמעאל ורבי יהודה בן בתירא סוברים שדורשים מהפסוק 'שבעה שבעת תספר לך' ודורשים שהספירה מתחילה למחרת יום טוב שהוא דבר שתלוי בבית דין האם לעבר את החודש והספירה לא מתחילה לאחר שבת בראשית שהוא דבר שאינו תלוי בבית דין, ורבי אליעזר סובר שכמו שהפסוק 'עד חדש ימים' שהתורה אמרה למנות ימים ולקדש חדש 'סמוך לביאתו ניכר' כך הפסוק 'תספרו חמישים יום' 'סמוך לביאתו ניכר' (רש"י מבאר שלומדים מדרשה זו שצריך להיות יום קבוע בחודש שבו מתחילים לספור ספירת העומר ולכן על כרחך הכוונה לאחר יום טוב ראשון של פסח שהוא ט"ז ניסן ולא לאחר שבת בראשית שאינה ביום קבוע בחודש, ותוס' בפירוש הראשון מבארים שלומדים מדרשה זו שצריך לדעת על פי גודל הירח את זמן התחלת ספירת העומר ובט"ז בניסן אפשר לדעת זאת שהוא יום קבוע בחודש, ותוס' בפירוש השני מבארים שלומדים מדרשה זו ששבועות יהיה מספר ימים קבוע לאחר פסח ואם הכוונה ט"ז ניסן שבועות הוא חמישים יום לאחר פסח, ואם הכוונה לאחר שבת בראשית שבועות אינו ביום קבוע לאחר פסח), ורבי ישמעאל סובר שלומדים משתי הלחם שצריך להביאם בתחילת הרגל שהוא חג שבועות כך העומר צריך להביאו לאחר יום טוב הראשון של פסח שהוא תחילת הרגל ולא לאחר שבת בראשית שיכולה להיות גם בסוף הרגל של פסח, ורבי יהודה (לתירוץ הראשון בתוס', או רבי יהודה בן בתירא השני לתירוץ השני בתוס') סובר שלומדים מהפסוק 'עד ממחרת השבת השביעת תספרו חמישים יום והקרבתם מנחה חדשה לה' שכמו שהלשון 'שבת' בפסוק זה נאמר על תחילת הרגל שהוא חג השבועות כך ה'שבת' שכתובה בפסוק 'ממחרת השבת' הכוונה לאחר תחילת הרגל של חג פסח, ורבי יוסי בר יהודה סובר שדורשים מהפסוק 'תספרו חמישים יום' שלעולם יהיה מיום השני של פסח עד שבועות חמישים יום ואם מתחילים לאחר שבת בראשית לפעמים יש יותר מחמישים יום מיום השני של פסח עד שבועות, ורבי יוסי סובר שאם התורה הייתה מתכוונת לשבת בראשית הייתה צריכה לומר 'ממחרת השבת שבתך הפסח' כיון שיש בשנה הרבה שבתות ולכן על כרחך הכוונה למוצאי יום טוב הראשון של פסח שהוא פעם אחת בשנה, ורבי יוסי מוסיף הוכחה נוספת כדברי רבי יהודה בן בתירא, ורבי שמעון בן אלעזר סובר שיש פסוק 'ששת ימים תאכל מצות' ויש פסוק 'שבעת ימים תאכל מצות' ודורשים שאפשר לאכול מצות מתבואה ישנה שבעה ימים ואפשר לאכול מצות מתבואה חדשה ששה ימים ומבואר שיום הקרבת העומר הוא לאחר יום טוב הראשון של פסח ולא לאחר שבת בראשית.

2 הברייתא [סח ב] מבארת שרבי אליעזר סובר שהמקור שמקריבים מנחת העומר משעורים דכתיב 'ואם תקריב מנחת ביכורים לה' אביב קלוי באש' ודורשים גזירה שווה 'אביב אביב' לפסוק 'השעורה אביב', ורבי עקיבא שכמו שיחיד יש בו מנחת חובה מחיטין שהיא מנחת חוטא, וכן יש בו מנחת חובה משעורים שהיא מנחת חוטא, כך בציבור יש לא רק מנחת חובה מחיטים שהיא מנחת נסכים בקרבנות ציבור, אלא יש גם מנחת חובה משעורים שהיא מנחת העומר, ורבי עקיבא מוסיף מקור נוסף שמנחת העומר באה משעורים משום שבשתי הלחם שבא מהחיטים כתוב לשון 'ביכורים' ואם מנחת העומר גם באה מחיטים נמצא ששתי הלחם אינם ביכורים כיון שהקריבו מנחת העומר מהשעורים לפני הקרבת שתי הלחם.

ה הגמ' מבארת שדורשים מהפסוק 'אביב קלוי באש גרש כרמל' שצריך לקלות את הגרעינים לפני שחיתתם, ורבי מאיר סובר שהכוונה 'קליה' הוא ללא כלי, אמנם חכמים לפי הלשון הראשון בגמ' סוברים שהכוונה 'קליה' הוא בתוך כלי ולפי הלשון השני סוברים שהלשון 'קלוי באש' נדרש מלשון 'קלל' שהוא מבריק ולומדים מכך שצריך לקלות בתוך כלי נחשת שהוא מבריק.

• טחינת השעורים - טוחנים את השעורים בריחים של גרוסות שטוחנים טחינה עבה, כדי שלא יטחנו הקליפות ויהיה אפשר להפרידם לאחר הקצירה.

• ניפוי - לאחר הטחינה היו מנפים את השעורים בשלש עשרה נפות עד שהיו מוציאים עשרון סולת.

• דיני שאריות הסולת שלא השתמשו בהם למנחת העומר:

○ לת"ק - נחשבים הקדש ולאחר שפודים אותם חייב בחלה ופטורים מהמעשר.

○ לרבי עקיבא - לא נחשבים הקדש ולכן חייבים בחלה ובמעשרות.^ז

ז. דיני ספירת העומר:

• חיוב הספירה - כל אחד ואחד צריך לספור ספירת העומר מט"ז ניסן עד חג השבועות ארבעים ותשע ימים.^ח

• צורת הספירה:

○ לאב"י ורבנן דבי רב אשי - צריך לספור ימים וצריך לספור שבועות.

○ לאמימר:

▪ בזמן בית המקדש - צריך לספור ימים וצריך לספור שבועות.

▪ בזמן הזה - אין חיוב ספירה מדאורייתא ולכן צריך לספור ימים ולא צריך לספור שבועות.^ט

דף סז

ח. דיני מעשר וחלה:

• דין תבואה שהייתה שייכת להקדש בזמן המירווח - פטורה ממעשר.

• דין תבואה שהייתה שייכת לגוי בזמן המירווח:

○ לרבי מאיר ורבי יהודה - חייבת במעשר.

○ לרבי יוסי ורבי שמעון - מדאורייתא פטורה ממעשר ומדרבנן חייבת במעשר.^י

הערות

המשנה מוסיפה שלדעת חכמים הצורה שבה היו מפרידים את השעורים מהשבלים היא שחובטים את השעורים בקנים ובקלחות, אבל לא חובטים במקל כיון שיש חשש שהשעורים הרכים יתמעכו.

הברייתא מוסיפה שדורשים מוסיום הפסוק 'כרמל' בלשון נוטריקון 'רך ומל' ולומדים מכך שצריך שהתבואה תהיה רכה שיכולה להתמעך ביד, ורבי ישמעאל סובר שדורשים מהלשון 'כרמל' 'כר מלא' שצריך להביא שעורים מבושלים כל צרכם.

ט הגמ' מבארת שרבי עקיבא סובר שכאשר ההקדש קונים את השעורים למנחת העומר הקנין חל על העשרון סולת שישאר ולא על שאר הסולת, ולכן שאר הסולת נחשב חולין וחייב בחלה ובמעשר, (אמנם אם רבי עקיבא היה סובר שכל השעורים היו קדושים, שאריות הסולת היו פטורים מהמעשר כיון שרבי עקיבא סובר שמירווח הקדש פוטר), אמנם ת"ק סובר שכל הסולת התקדשה ולכן כל הסולת פטורה מהמעשר כיון שהמירווח היה ביד הקדש ומירווח הקדש פוטר, ולאחר הניפוי פודים את שאריות הסולת ונמכרים להדיוט והם חייבים בחלה כיון שהעיסה נעשתה ביד הדיוט.

תוס' בתירוץ הראשון מבארים שלדעת רבי עקיבא לא צריך לפדות את שאריות הסולת ותוס' בתירוץ השני מבארים שלדעת רבי עקיבא צריך מדרבנן לפדות את שאריות הסולת כיון שיש חשש שאנשים יאמרו שהקדש יוצא ללא פדיון.

י הגמ' מבארת שכל אחד ואחד צריך לספור ספירת העומר דכתיב 'וספרת לכם', וזמן התחלת הספירה הוא בט"ז ניסן דכתיב 'ממחרת השבת' והכוונה ממוצאי יום טוב הראשון של פסח (וכפי שהתבאר לעיל [הערה 1] לענין זמן קצירת העומר), וחייב הספירה הוא בלילה דכתיב 'שבע שבתות תמימות תהיינה' ואם יספרו ביום לא יהיה 'תמימות', וצריך לספור ארבעים ותשע ימים ולא חמישים יום כפשטות הפסוק, ותוס' בתירוץ הראשון מבארים שכוונת הפסוק 'וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום' שצריך לספור ארבעים ותשע ימים עד יום החמישים שהוא שבועות, ותוס' בתירוץ השני מבארים שהמילים 'חמישים יום' מתייחסים להמשך 'הקרבתם מנחה חדשה' שביום החמישים צריך להקריב מנחה חדשה.

בדברי התוס' מבואר שכמו שנחלקו התנאים באופן שלא קצר בלילה האם אפשר לקצור ביום כך נחלקו התנאים באופן שלא ספר בלילה האם יכול לספור ביום.

תוס' מביאים שהבה"ג סובר שבאופן שלא ספר יום אחד מתוך ספירת העומר שוב אינו חייב לספור דכתיב 'תמימות', אמנם תוס' חולקים על דבריו וסוברים שחייב לספור.

יא רש"י מבאר שאמימר סובר שבזמן הזה שאין עומר אין חיוב ספירה מדאורייתא אלא הספירה היא מדרבנן זכר למקדש ולכן צריך לספור ימים ולא צריך לספור שבועות.

יב רש"י מבאר שכתוב בתורה שלש פעמים לשון 'דגנך' ורבי יוסי ורבי שמעון סוברים שדורשים מאחד מהם דיגונך ולא דיגון הקדש ולומדים מכך שתבואה שהייתה שייכת להקדש בזמן המירווח פטורה כיון ש'מירווח הקדש פוטר', ומהשני דורשים דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים ולומדים מכך שתבואה שהייתה שייכת לגוי בזמן המירווח פטורה כיון ש'מירווח עכו"ם פוטר' (ורש"י לא מבאר מה דורשים מהפסוק 'דגנך' השלישי), ורבי מאיר ורבי יהודה סוברים שדורשים מהפסוק השלישי דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים ונמצא שיש שני דרשות שמירווח עכו"ם פוטר ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות' ולומדים מכך ש'מירווח

- דין עיסה שהייתה שייכת להקדש בזמן הגלגול - פטורה מחלה.
- דין עיסה שהייתה שייכת לעובד כוכבים בזמן הגלגול:
 - לרבי מאיר ורבי יהודה - חייבת בחלה.
 - לרבי יוסי ורבי שמעון - פטורה מחלה².

ט. דיני טבל:

- באופן שהטבל לא נכנס לבית - לא נקבע למעשר, ולכן ומותר לאוכלו אכילת ארעי ואסור לאוכלו אכילת קבע.
- באופן שהטבל נכנס לבית דרך הפתח:
 - באופן שהכניס את הגרעינים ללא המוץ - נקבעו למעשר ולכן אסור לאוכלו אכילת ארעי או אכילת קבע³.
 - באופן שהכניס את הגרעינים עם המוץ:
 - לרש"י בפירוש הראשון - התבואה אינה חייבת במעשר משום שנחשבת מאכל בהמה.
 - לרש"י בפירוש השני - התבואה לא נקבעה למעשר כיון שהתבואה הייתה מכוסה עם הגרעינים ולא נחשב ש'ראתה

הערות

עכו"ם אינו פוטר¹ (ורש"י מוסיף שמסתבר ללמוד מהפסוק השלישי שמירוח עכו"ם אינו פוטר ולא ללמוד שמירוח הקדש אינו פוטר משום שהקדש חייב בפדיון אבל עכו"ם אינו חייב בפדיון כהדיוט).

רש"י בפירוש הראשון מבאר שהטעם שלדעת רבי יוסי ורבי שמעון חכמים גזרו שמירוח עובד כוכבים חייב משום שרבנן חששו שיהיו עשירים שיקנו תבואה מחמורים ואם לא יצטרכו לעשר באופן שלוקחים מחמור גוי יבואו לומר שלא צריכים לעשר גם באופן שלוקחים מחמור ישראל, ורש"י בפירוש השני מבאר שהטעם שחכמים גזרו שמירוח עובד כוכבים חייב משום שרבנן חששו שיהיו עשירים שיש להם הרבה תבואה ויקנו את התבואה לעובדי כוכבים שימרוהו אותם כדי להפקיע אותם ממעשר.

תוס' מבארים שלדעת רבי יוסי ורבי שמעון תבואה שהייתה שייכת לגוי בזמן המירוח פטורה ממעשר ומותרת בין באכילת ארעי ובין באכילת קבע, ומדרבנן מחמת הגזירה אסור לאכול באכילת קבע ומותר לאכול באכילת ארעי.

בדברי רש"י מבואר שאסור להפקיע חיוב מעשר על ידי הקנאת התבואה לעובד כוכבים, וחכמים חששו שאנשים יעברו על איסור זה כדי להפקיע את התבואה ממעשר, ולמרות שיש לאנשים אפשרות להפקיע את החיוב של מעשר מהתבואה בהיתר על ידי שיכניסו את התבואה לבית עם מוץ או שיכניסו את התבואה לבית דרך גגות וקרפיות, מ"מ אנשים מתביישים להעשות כך כיון שדבר זה נעשה בפרסא.

בדברי הגמ' מבואר שרבנן חייבו תבואה שהייתה שייכת לגוי בזמן המירוח רק בתבואת ארץ ישראל ולא בתבואת חוץ לארץ משום שתבואת חוץ לארץ אינה חייבת בתרומה מדאורייתא אלא מדרבנן ובאופן שהיה מירוח עכו"ם שפטור מדאורייתא לא גזרו. וכן מבואר בדברי הגמ' שלדעת רבי יוסי ורבי שמעון תרומה שהייתה שייכת לגוי בזמן המירוח והתערבה עם פירות אחרים באופן שאין מאה כנגד התרומה הפירות אסורים, ובאופן שיש כנגד מאה כנגד התרומה הפירות מותרים.

בדברי הגמ' בסוגיין מבואר שנחלקו התנאים האם מירוח עכו"ם פוטר, ותוס' דנים האם נחלקו גם בדין 'יש קנין לעכו"ם' להפקיע מידי מעשר⁴ ותוס' בתחילת דבריהם מעלים צד שהמחלוקת תלויה זה בזה שלפי הצד שמירוח עכו"ם פוטר 'אין קנין לעכו"ם' להפקיע מידי מעשר ולפי הצד שמירוח עכו"ם אינו פוטר 'יש קנין לעכו"ם' להפקיע מידי מעשר ולפי הצד שמירוח עכו"ם אינו פוטר 'אין קנין לעכו"ם' להפקיע מידי מעשר, ותוס' לאחר מכן מעלים צד להיפך שלפי הצד שמירוח עכו"ם פוטר דורשים מהפסוק 'דגנך' השלישי שיש קנין לעכו"ם⁵ ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות, ותוס' לאחר מכן מעלים צד נוסף שהמחלוקת לא תלויה זה בזה ולפי הצד שמירוח עכו"ם פוטר אפשר לומר שיש קנין לעכו"ם להפקיע מידי מעשר ודורשים מה'דגנך' השלישי שיש קנין לעכו"ם להפקיע מידי מעשר ואפשר לומר שאין קנין לעכו"ם להפקיע ודורשים מה'דגנך' השלישי דרשה אחרת, אבל לפי הצד שמירוח עכו"ם אינו פוטר על כרח שאין קנין לעכו"ם להפקיע מידי מעשר כיון שדורשים מה'דגנך' השלישי דיגונך ולא דיגון עובד כוכבים ואין מקור ללמוד שיש קנין לעכו"ם להפקיע מידי מעשר.

יג הגמ' לגירסא דידן מבארת שלדעת רבי יוסי ורבי שמעון לומדים מהפסוק 'עריסותיכם' למעט עיסת עובדי כוכבים ועיסת הקדש ולומדים מכך שמירוח הקדש פוטר מחלה וכן מירוח הדיוט פוטר מחלה (ולומדים מהפסוק השני שכתוב בו 'עריסותיכם' ללמוד שהשיעור של העיסה שחייבת בחלה הוא עשירית האיפה כשיעור העומר במדבר), והגמ' לגירסת השטמ"ק ותוס' מבארת שלדעת רבי יוסי ורבי שמעון לומדים מפסוק 'עריסותיכם' למעט עיסת הקדש ומהפסוק השני שכתוב בו 'עריסותיכם' למעט עיסת עובדי כוכבים, והגמ' מוסיפה שלדעת רבי מאיר ורבי יהודה לומדים גזירה שווה 'ראשית ראשית' מתרומה כמו שבתרומה מירוח עכו"ם אינו פוטר כך בחלה גלגול עכו"ם אינו פוטר.

רש"י מבאר שאסור להקנות את העיסה לעובד כוכבים כדי שיגלגל את העיסה ותפטר מחלה, והגמ' מבארת שחכמים לא גזרו שבאופן שהאדם הקנה את העיסה לעובד כוכבים והעובד כוכבים גלגל את העיסה תחייב בחלה (וכפי שחכמים גזרו שאדם שהקנה את התבואה לעובד כוכבים והעובד כוכבים מרח את התבואה שהתבואה חייבת במעשר וכפי שהתבאר בהערה קודמת), משום שאם האדם ירצה להערים ולפטור את העיסה מחלה יוכל לעשות זאת בהיתר על ידי שיחלק את העיסה לעיסות קטנות שאין בהם שיעור חלה ובכך יפטר מחיוב חלה והערימה זו אנשים לא מתביישים לעשות כיון שהערימה זו נעשית בסתר.

יד בדברי הגמ' מבואר שבאופן שהטבל נקבע למעשר אסור להאכילו לבהמה, ותוס' מבארים שלמרות שהטבל אינו אסור בהנאה מ"מ אסור להאכילו לבהמה שהוא הנאה של כילוי, דכתיב 'את משמרת תרומתי' ולומדים יקש בין תרומה טהורה לטמאה כמו שתרומה טהורה אסור לאוכלה רק לאחר הפרשה כך תרומה טמאה אסור להדליק אותה רק לאחר הפרשה, ולאחר מכן חוזרים ולומדים שכמו שתרומה טמאה אסור להדליק בה לפני הפרשה כך תרומה טהורה אסור להדליק בה לפני הפרשה ולומדים מכך שטבל אסור בהנאה של כילוי.

פני הבית^{טו}.

- באופן שהכניס דרך גגות וקרפפות - לא נקבע למעשר.

י. דיני מנחת העומר:

- הכנת המנחה:
 - נתינת שמן בכלי.
 - נתינת סולת על השמן.
 - נתינת שמן על הסולת.
 - בולל את הסולת והשמן.
 - חוזר ונותן שמן על הסולת.
- עבודות המנחה:
 - תנופה.
 - הגשה.
 - קמיצה.
 - הקטרה.

דף סח

יא. דיני איסור אכילת וקצירת תבואה חדשה לפני הקרבת מנחת העומר:

- מה נאסר מחמת האיסור חדש:
 - מדאורייתא:
 - איסור אכילה - אסור לאכול תבואה חדשה שהיא מאחד מחמשת המינים.
 - איסור קצירה:
 - שעורים שכשרים לכתחילה לקרבן העומר:
 - קצירה במגל - אסור לקצור.
 - קצירה ביד - מותר לקצור.
 - שעורים שאינם כשרים לכתחילה לקרבן העומר - מותר לקצור^{טז}.
- מדרבנן:
 - לרבי מאיר:
 - קצירת תבואה באופן שאין בהם איסור קצירה מדאורייתא - אסור, אמנם באופן שיש הפסד גדול מותר.
 - עשיית מלאכות לאחר הקצירה - אסור.
 - לרבי יהודה:
 - באופן שקוצר או עושה מלאכות בשביל להכין מהתבואה קמח על מנת למכור את הקמח בשוק - מותר.
 - בשאר האופנים - סובר רבי מאיר^{יז}.

הערות

טו תוס' מביאים שבדברי רש"י בנדה [טו ב] מבואר שתבואה שנכנסה לבית במוץ שלא ולא נקבעה למעשר מותר לאוכלה אכילת ארעי ואסור לאוכלה אכילת קבע, אמנם תוס' מביאים שרבינו אפרים סובר שמוותר לאכול בין אכילת ארעי ובין אכילת קבע משום שרבנן גזרו בתבואה שלא נקבעה למעשר שאסור לאוכלה אכילת קבע משום שתבואה זו יכולה להקבע במעשר, אבל תבואה שנכנסה לבית ולא נקבעה למעשר ושוב לא יכולה להקבע במעשר רבנן לא גזרו שאסור לאוכלה אכילת קבע, ותוס' מקשים על דבריו.

טז בדברי המשנה [פה א] מבואר שלכתחילה לא מביאים מבית הזבלים או מבית השלחים או מבית האילן, ותוס' מבארים שכיון שלכתחילה לא מביאים ממקומות אלו לא נאמר בהם האיסור דאורייתא של קצירה קודם העומר.

יז הגמ' מביאה שרבי מאיר סובר שחכמים גזרו שאסור לקצור תבואה שכשרה לכתחילה לקרבן העומר ביד וכן חכמים אסרו לעשות את שאר המלאכות לאחר הקצירה כדי להכין מהתבואה קמח או לעשות מהתבואה גדיש משום שיש חשש שבזמן העיסוק בתבואה החדשה יבוא לאכול מהתבואה החדשה, והגמ' מוסיפה שרבי מאיר סובר שמוותר לבדוק חמץ בפסח ואין חשש שהאדם יאכל מהחמץ שימצא בזמן שהאדם עסוק בבדיקת החמץ אבל בחדש שלא שייך טעם זה יש חשש שיאכל מהחדש בזמן הקצירה או עשיית שאר המלאכות, ותוס' מוסיפים שרבי מאיר מודה שמוותר לקצור תבואת בית השלחין שבעמקים שיש הפסד גדול אם לא יקצרו.

• זמן האיסור של אכילת תבואה חדשה בארץ ישראל:

○ לרב ושמואל:

- בזמן שבית המקדש קיים - אסור מדאורייתא לאכול עד הקרבת העומר¹.
- בזמן שאין בית המקדש קיים:

- לרבי יוחנן בן זכאי - מדאורייתא מותר ביום ט"ז ניסן בנץ החמה, ומדרבנן אסור עד סוף יום ט"ז ניסן.
- לרבי יהודה - אסור מדאורייתא לאכול עד סוף יום ט"ז ניסן².

○ לרבי יוחנן וריש לקיש:

- בזמן שבית המקדש קיים:
- לרבי יוחנן בן זכאי ורבי יהודה - אסור מדאורייתא לאכול עד הקרבת העומר.
- לתנא אחר - מותר לאכול ביום ט"ז ניסן בנץ החמה, אמנם יש מצוה להמתין עד הקרבת העומר.
- בזמן שאין בית המקדש קיים:

- לרבי יוחנן בן זכאי ורבי יהודה - אסור מדאורייתא לאכול עד סוף יום ט"ז ניסן.
- לתנא אחר - מותר לאכול ביום ט"ז ניסן בנץ החמה³.

• זמן האיסור של אכילת תבואה חדשה בחוץ לארץ מחמת 'ספיקא דיומא':

- לרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע - אסור לאכול עד סוף יום ט"ז ניסן.
- לרבנן דבי רב אשי - מותר לאכול ב"ז בניסן בנץ החמה.
- לאביו של רבינא - אסור לאכול עד סוף יום י"ז ניסן⁴.

יב. דיני איסור הבאת מנחה ויין לנסכים מתבואה חדשה:

- לכתחילה - אסור להקריב מנחה מתבואה חדשה עד הקרבת שתי הלחם, וכן אסור להקריב יין לנסכים מתבואה חדשה עד הקרבת שתי הלחם, וכן אסור להביא ביכורים עד הקרבת שתי הלחם⁵.

הערות

הגמ' מבארת שהטעם שרבי יהודה סובר שרבנן לא גזרו על קצירה ועשיית מלאכות להכין מהתבואה קמח כיון שהאדם בודל מתבואה חדשה שהרי לא אכל מהתבואה החדשה כל השנה, אבל רבי יהודה סובר שרבנן גזרו שאסור לבדוק חמץ בפסח משום שיש חשש שיאכל מהחמץ שימצא ולמרות שיש בכך צורך של בדיקה מ"מ יש חשש גדול שיאכל מהחמץ כיון שהאדם כל השנה אכל חמץ, ותוס' מוסיפים שלמרות שאין חשש גדול שהאדם יאכל מהתבואה מ"מ רבנן אסרו לעשות מלאכות לאחר הקצירה, ורק באופן שעושה מלאכות בשביל להכין קמח למוכרו ויש בכך צורך של עולי רגלים רבנן לא גזרו.

יח המשנה מבארת שהקרובים שיודעים מתי הקריבו את העומר יכולים לאכול תבואה חדשה מיד לאחר הקרבת העומר, והרחוקים שלא יודעים מתי הוקרב העומר מותרים לאכול מחצות היום כיון שאז ברור שהקריבו את קרבן העומר כיון שבית דין לא מתעצלים בהקרבת העומר.

יט הגמ' מבארת שלדעת רב ושמואל רבי יוחנן בן זכאי סובר שדורשים מהפסוק 'ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם את קרבן אלקיכם' שבזמן שבית המקדש קיים אסור לאכול תבואה חדשה עד הקרבת העומר, וכן דורשים 'עד עצם היום הזה' עד מראה היום ו'עד ולא עד בכלל' ולומדים מכך שבזמן שאין בית המקדש קיים מותר לאכול תבואה חדשה בט"ז בניסן בנץ החמה, אמנם רבנן אסרו לאכול תבואה חדשה עד סוף יום ט"ז בניסן כיון שחששו שאם יאכלו תבואה חדשה ביום ט"ז בניסן לאחר הנץ החמה גם לאחר שיבנה בית המקדש ימשיכו לאכול תבואה חדשה ביום ט"ז בניסן לאחר הנץ החמה ויש בכך איסור דאורייתא. אמנם רבי יהודה סובר שדורשים 'עד עצם היום הזה' עד עיצומו של יום ו'עד בכלל' ולומדים מכך שבזמן שאין בית המקדש קיים אסור לאכול תבואה חדשה עד סוף יום ט"ז ניסן.

כ בדברי הגמ' מבואר שרבי יוחנן וריש לקיש סוברים שבין לרבי יוחנן בן זכאי ובין לרבי יהודה דורשים מהפסוק 'ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם את קרבן אלקיכם' שבזמן שבית המקדש קיים אסור לאכול תבואה חדשה עד הקרבת העומר, וכן דורשים 'עד עצם היום הזה' עד עיצומו של יום ו'עד בכלל' ולומדים מכך שבזמן שאין בית המקדש קיים אסור לאכול תבואה חדשה עד סוף יום ט"ז ניסן, אמנם יש תנא שחולק על דבריהם וסובר שדורשים מהפסוק 'ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה' שבזמן שבית המקדש קיים מותר לאכול ביום ט"ז ניסן בבוקר אלא שיש מצוה להמתין עד הקרבת העומר וכפי שכתוב 'עד הביאכם את קרבן אלקיכם', ובזמן שאין בית המקדש קיים מותר לאכול ביום ט"ז בניסן בנץ החמה.

כא הגמ' מבארת שרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע סוברים כדעת התנאים שחדש בחוץ לארץ אסור מדרבנן ולכן לא צריך לחשוש לספיקא דיומא אלא אפשר לאכול חדש בליל י"ז, אמנם רבנן דבי רב אשי סוברים שחדש בחוץ לארץ אסור מדאורייתא, וכן סוברים כרבי יוחנן בן זכאי שבארץ ישראל מדאורייתא מותר לאכול ביום ט"ז בוקר ומדרבנן אסור לאכול עד יום ט"ז בערב, ותקנה זו נאמרה רק ביום ט"ז שהוא ודאי ולא ביום י"ז בחוץ לארץ שהוא ספק, ואביו של רבינא סבר שחדש בחוץ לארץ אסור מדאורייתא וסבר כרבי יהודה שבארץ ישראל מדאורייתא אסור לאכול עד יום ט"ז בערב, ולכן בחוץ לארץ אסור לאכול עד יום י"ז בערב מחמת ספיקא דיומא.

כב הברייתא [פד ב] מבארת שלומדים מהפסוק 'וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבעתים' ששתי הלחם קודמים לכל המנחות, ולומדים מהפסוק 'והג שבעת תעשה לך בכורי קציר חטים' ששתי הלחם קודמים לביכורים הבאים מהחטים, ולומדים מהפסוק 'והג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה' ששתי הלחם קודמים לביכורים הבאים מהשעורים שגדלים בשדה, ולומדים מהפסוק 'בכורי כל אשר בארצם' ששתי הלחם קודמים לביכורים הבאים מהשעורים שגדלים בגג ובחורבה ובעציץ ובספינה, ולומדים גזירה שווה 'בכורי מעשיך בכורי מעשיך' לפסוק 'באספך את מעשיך מהשדה' ששתי הלחם קודמים לביכורים של פירות האילן וליין של נסכים.

• בדיעבד:

- באופן שהקריב מנחה מתבואה חדשה לאחר הקרבת עומר לפני הקרבת שתי הלחם - כשר.
- באופן שהקריב מנחה מתבואה חדשה לפני הקרבת העומר - פסול.
- באופן שהקריב יין מתבואה חדשה לפני הקרבת שתי הלחם או לפני הקרבת העומר - כשר²².

דף סט

יג. דיני חיטים שזרעם בקרקע ולא השרישו - ספק האם בטלים לקרקע ונחשבים כקרקע או דלמא אינם בטלים לקרקע ונחשבים כמונחים בכלי²³.

יד. דיני טומאה:

- חיטים או שעורים שנמצאים בתוך גללי בקר או בהמה:
 - האם מקבלים טומאת אוכלים:
 - באופן שלא לקטם מתוך הגללים אלא חשב עליהם לאכילה - לא מטמאים טומאת אוכלים.
 - באופן שלקטם מתוך הגללים - מטמאים טומאת אוכלים²⁴.
 - האם כשרים לעשות מהם למנחות:
 - באופן שלא זרע את החיטים - פסולים משום שהם מאוסים.
 - באופן שזרע את החיטים האם מותר להביא מנחות מהגידולים - הגמ' מסתפקת האם פסולים או כשרים²⁵.
- דין פיל שבלע כפיפה מצרית שהיא טמאה והקיאא כשהיא שלמה דרך בית הרעי - הכפיפה נשאת טמאה כיון שלא נעשה בה שינוי מעשה²⁶.
- דין 'עיקול' באופן שבהמה או חיה בלעה והקיאא דרך בית הרעי:
 - בשר - נחשב עיכול.
 - הוציץ - ספק האם נחשב עיכול.
 - עצמות - לא נחשב עיכול²⁷.

----- ❦ הערות ❦ -----

הגמ' מבארת ששתי הלחם מתירים תבואה שהשרישה קודם הקרבת שתי הלחם, ולא מתירים תבואה שלא השרישה קודם הקרבת שתי הלחם, והגמ' מסתפקת האם ההיתר של שתי הלחם לביכורים של פירות האילן נאמר אפילו בהנצה של העלה או רק בחנטה של העלה.

הגמ' מסתפקת בתבואה שזרעה לאחר העומר לפני שתי הלחם, האם מותר להקריב מהם מנחה לאחר העומר של שנה הבאה לפני הקרבת שתי הלחם כיון ששתי הלחם של שנה שעברה יכולים להתיר לפני העומר, או דלמא אסור להקריב מהם מנחה לאחר העומר של שנה הבאה לפני הקרבת שתי הלחם כיון ששתי הלחם של שנה שעברה לא יכולים להתיר לפני העומר אלא יכולים להתיר רק לאחר העומר, והגמ' לא פושטת את הספק.

כג. הגמ' מבארת שהטעם שבדיעבד באופן שהקריב מנחה תבואה חדשה לאחר הקרבת העומר כשר משום שהתבואה מותרת להדיט, אבל באופן שהקריב מנחה תבואה חדשה לפני הקרבת העומר פסול משום שהתבואה אסורה להדיט, ובאופן שהקריב נסכים מתבואה חדשה לפני הקרבת שתי הלחם או לפני הקרבת העומר כשר משום שנסכים מותרים להדיט שהאיסור של אכילת חדש נאמר רק בחמשת המינים ולא ביין.

כד. הגמ' מבארת שלפי הצד שחיטים שזרעם בקרקע בטלים לקרקע ונחשבים כקרקע העומר לא מתירם (ולכן באופן שזרעו לאחר העומר הקודם והעומר הקודם לא התירם ובזמן הקרבת העומר היו בקרקע ולאחר מכן חזר ולקטם אסורים באכילה) וכן אין בהם אונאה כיון שאין הונאה לקרקעות, וכן אין נשבעים עליהם כיון שאין נשבעים על הקרקעות, אבל לפי הצד שחיטים שזרעם בקרקע נחשבים כמונחים בכלי העומר מתירם, וכן יש בהם הונאה וכפי שיש הונאה למטלטלים, וכן נשבעים עליהם וכפי שנשבעים על מטלטלים.

כה. תוס' מבארים שגם אם נאמר שנחשב שהחיטים התעכלו במעי הבקר או בהמה מ"מ מטמאים טומאת אוכלים משום שלא נפסלו מאכילת אדם או כלב.

כו. הגמ' מבארת שהצד שאסור להביא מנחות מהגידולים של החיטים שנמצאו בגללי בקר או בהמה משום שהחיטים הכחישו במעי הבקר או בהמה וגם הגידולים שגדלים מהם הם כחושים, והצד שמותר להביא מנחות מהגידולים משום שהחיטים לא הכחישו במעי הבקר או בהמה.

כז. הגמ' מביאה שזאבים שבלעו תינוקות והקיאא אותם דרך בית הרעי והבשר אינו מטמא טומאת מת משום שנחשב כמעוכל במעי הזאבים, והעצמות מטמאים טומאת אוכלים משום שלא נחשבים כמעוכלים במעי הזאבים, והגמ' מסתפקת באופן שפיל בלע הוציץ והקיאא דרך בית הרעי ועשו מהם כלי האם נחשבים כמעוכלים ואינם מקבלים טומאת כלים משום שנחשבים ככלי גללים, או דלמא אינם נחשבים כמעוכלים ומקבלים טומאת כלים.

תוס' בפירוש הראשון מבארים שהדין של עיכול נאמר באופן שהזאבים בלעו תינוקות שלמים והקיאא אותם שלמים ובאופן זה הבשר נחשב מעוכל והעצמות לא נחשבים מעוכלים וספק האם הוציץ נחשבים כמעוכלים, אמנם תוס' בסיום דבריהם כותבים שמסתבר שבאופן שהזאבים בלעו תינוקות שלמים והקיאא אותם שלמים לא נחשבים כמעוכלים משום שניכר שלא התעכלו, ורק באופן שהזאבים בלעו תינוקות שאינם שלמים הבשר נחשב מעוכל והעצמות לא נחשבים מעוכלים וספק האם הוציץ נחשבים מעוכלים.

תוס' דנים באופן שמצאו חיטים שלמים במעי התרנגולת האם יש בהם איסור חמץ ותוס' כותבים שלפי הפירוש הראשון ספק האם יש בהם איסור חמץ או דלמא אין בהם איסור חמץ משום שנחשב כמעוכלים, ולפי הפירוש השני יש בהם איסור חמץ בוודאי כיון שנמצאו שלמים.

טו. דיני חיטים שירדו מהעננים - למנחות כשרים ולשתי הלחם הגמ' מסתפקת האם כשרים או פסולים^{כח}.

טז. דיני גידולים באופן שאין זרעו כלה (לדעת רבי יוחנן):

- באופן שהעיקר אסור והגידולים צריכים להיות מותרים - הולכים אחר העיקר והגידולים אסורים^{כט}.
- באופן שהעיקר מותר והגידולים צריכים להיות אסורים - הגמ' מסתפקת האם הולכים אחר העיקר והעיקר והגידולים מותרים, או דלמא לא הולכים אחר העיקר והעיקר מותר והגידולים אסורים, או דלמא הולכים אחר הגידולים והעיקר והגידולים אסורים^ל.

הערות

כח הגמ' מבארת שבשתי הלחם כתוב 'ממושבתכם' למעט חוץ לארץ והגמ' מסתפקת האם ממועטים מפסוק זה גם חיטים שירדו מהעננים או לא, ורש"י מבאר שהעננים היו באוקיינוס ושתו ספינה מלאה חיטים, אמנם תוס' מקשים על דבריו שבאופן זה אם החיטים שהיו בספינה הגיעו מארץ ישראל החיטים כשרים לשתי הלחם ואם החיטים שהיו בספינה הגיעו מחוץ לארץ החיטים פסולים לשתי הלחם ולכן תוס' מבארים שהחיטים ירדו מהעננים בדרך נס.

כט הגמ' מבארת שהאופן שהעיקר אסור והגידולים צריכים להיות מותרים הוא בעץ ערלה שהתחיל לגדול עליו פירות ולאחר מכן הרכיבוהו על עץ שאינו ערלה והפירות הוסיפו לגדול או באופן ששתל בצל בכרם ולאחר מכן נעקר הכרם והבצל המושיך לגדול ובשני אופנים אלו הולכים אחר העיקר ולכן הגידולים אסורים.

ל הגמ' מבארת שלפי הצד הראשון הולכים אחר העיקר בין לקולא ובין לחומרא, ולפי הצד השני באופן שהעיקר אסור הולכים אחר העיקר לחומרא ובאופן שהעיקר מותר לא הולכים אחר העיקר לחומרא, ולפי הצד השלישי באופן שהעיקר אסור הולכים אחר העיקר לחומרא ובאופן שהעיקר מותר הולכים אחר הגידולים לחומרא.

הגמ' מבארת שהנפק"מ בספק זה הוא באופן שזרע חיטה ולאחר שגדלה שליש עקרה והפריש עליה מעשר וחזר ושתלה שלפי הצד שהולכים אחר העיקר והגידולים אינם חייבים במעשר, ולפי הצד שלא הולכים אחר העיקר אינו חייב במעשר והגידולים חייבים במעשר, ולפי הצד שהולכים אחר הגידולים העיקר והגידולים חייבים במעשר (הגמ' מוסיפה שספק זה נאמר בתבואה שאין הדרך לזרעה כך, אבל בבצל שתלשו ועישו וחזר ונטעו גם העיקר חייב במעשר כיון שהדרך לזרעה כך, וכן הגמ' מוסיפה שספק זה נאמר רק באופן שהיה הפסק בין הזמן שהעיקר גדול לזמן שהגידולים גדלו אבל באופן שהיטה גדלה בעציץ שאינו נקוב ולאחר מכן עשה נקב בעציץ והחיטה המשיכה לגדול בעציץ נקוב פשוט שהעיקר הולך אחר הגידולים והעיקר והגידולים חייבים במעשר מדאורייתא משום שנחשב זריעה אחת ובתחילה השרשים לא הגיעו לקרקע ולאחר שעשה נקב השרשים הגיעו לקרקע).

הגמ' מוסיפה שיש נפק"מ בספק זה גם בשיבולת שהביאה שליש לפני העומר ועקרה ולאחר הקרבת העומר חזר ושתלה והשיבולת המשיכה לגדול, שלפי הצד שהולכים אחר העיקר והגידולים מותרים, ולפי הצד שלא הולכים אחר העיקר והגידולים אסורים אלא שהם מעורבים זה בזה ואי אפשר לאכול את השיבולת (ורש"י מוסיף שדין זה נאמר אפילו באופן שהגידולים אינם רוב ביחס עיקר אלא הגידולים הם 'משהו'), ולפי הצד שהולכים אחר הגידולים העיקר והגידולים אסורים [ע"פ שטמ"ק].

תוס' מביאים שהגמ' בנדרים [נח ב] מבארת שהנידון האם הולכים אחר העיקר או לא הולכים אחר העיקר נאמר באיסורים שהם מחמת הקרקע (כגון תרומה וערלה וכלאי הכרם ומעשר וחדש) אבל באיסורים שאינם מחמת הקרקע (כגון איסור שביעית) לא הולכים אחר העיקר ובאופן שיש בגידולים שיעור ביטול גם העיקר מותר.